

Наконечна О.В., Капитан А.Г.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОФИЛАКТИКА АГРЕССИВНОСТИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

Статья посвящена проблемам агрессивности среди детей старшего дошкольного возраста. Приведены сущность понятий «агрессия», «агрессивность», «агрессивное поведение», основные причины, провоцирующие появление детской агрессивности. Проанализированы результаты исследования агрессивности среди детей старших дошкольных групп детского учебного заведения. Главная суть и особенности социально-педагогической профилактики также отражены в статье.

Ключевые слова: агрессия, агрессивность, агрессивное поведение, дети старшего дошкольного возраста, профилактика, диагностика.

Nakonechna O.V., Kapitan O.G.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

SOCIAL-EDUCATIONAL PREVENTION OF AGGRESSIVENESS OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

Summary

The article is devoted to problems of the aggression among children of the preschool age. Given the essence of the concepts as «aggression», «aggressiveness», «aggressive behavior», the main causes that provoke the appearance of children's aggressiveness. The results of research of aggressiveness are analysed among the children of senior preschool groups of child's Nursery school. The main point and peculiarities of social and educational prevention are also represented in the article.

Keywords: aggression, aggressiveness, aggressive behavior, children of senior preschool age, prevention, diagnostics.

УДК 378.01

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ)

Олійник М.І.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки фахівців дошкільної освіти у контексті входження України до європейського освітнього простору. Базуючись на аналізі нормативних документів, які врегульовують діяльність освітніх систем Румунії та Польщі, зроблено висновок про основні аспекти й особливості підготовки фахівців дошкільної освіти у Східній Європі та їх значення для вдосконалення системи дошкільної освіти в Україні.

Ключові слова: дошкільна освіта, професійна підготовка, педагогічна компетентність, європейський освітній простір, державний стандарт освіти, навчальна програма, практична підготовка.

Постановка проблеми. Проблема підготовки фахівців освітньої галузі у кожному суспільстві є завжди актуальною, адже саме від їх професіоналізму залежить якість навчання та виховання підростаючого покоління та доля нації у перспективі. Особливої уваги заслуговує проблема підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти – саме їм закладати основу сучасного освітнього простору України як члена ЄС і основу для майбутньої шкільної освіти. Тому науковці наголошують на ролі професійно важливих і особистісних якостей вихователя дитячої дошкільної установи в оптимальній реалізації цілей навчально-виховного процесу. Крім того, закономірно: освітня сфера, як і будь-яка соціально-культурна галузь держави, потребує адекватної системи та сучасної нормативно-правової бази, здатної врегульовувати та спрямовувати про-

цес підготовки фахівців з дошкільного виховання на оволодіння ними професійними й особистісними компетентностями, забезпечивши їх наступність у різних ланках освіти.

Розглядувана у статті проблема є відносно новою, тому цілісний її аналіз у науковій літературі відсутній, що не виключає досліджень її окремих аспектів, здійснених Г. Беленькою, О. Богініч, З. Борисовою, І. Дичківською, І. Таран, Н. Мельник, М. Хайруддіновим, С. Дем'яненко, В. Решетняк, В. Семенченко, С. Маліновською й ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про важливість підвищення якості професійної підготовки педагогічних працівників, формування їхньої духовної та професійної культури, забезпечення професійного розвитку, самовдосконалення та самореалізації. Саме ці аспекти виступають про-

видними у «Білій книзі національної освіти» (2009); Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2011), резолюції I Всеукраїнського з'їзду педагогічних працівників дошкільної освіти (2010). І тому важливого значення набуває пошук і реалізація ефективних шляхів забезпечення якісно нового рівня підготовки фахівців дошкільної освіти на засадах збереження національних надбань і використання кращих зразків європейського досвіду.

Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Міністерства освіти і науки (2012 р.) зазначає, що одним з вагомих етапів реформування системи освіти та формування конкурентноспроможного суспільства є прийняття проекту Закону «Про Концепцію гуманітарного розвитку України на період до 2020 року», який відображає засади гуманітарного розвитку України на середньострокову перспективу та передбачає розширення участі держави у підтримці програм, пов'язаних з гуманітарним розвитком, та у її впливі на формування життєвих цінностей і орієнтацій населення. Концепцією передбачається реалізація цілісної політики гуманітарного розвитку держави, відповідної національним пріоритетам, завдання модернізації суспільства та загальноєвропейських демократичних настанов у процесі удосконалення суспільства шляхом його наближення до потреб людини в усіх сферах суспільного життя, створення умов для максимального розвитку національної культури, розкриття творчо-продуктивного потенціалу та самореалізації кожної особистості відповідно до її духовних і матеріальних потреб та інтересів [3, с. 4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасних умовах актуальною стає проблема забезпечення дошкільних освітніх закладів професійно компетентними педагогічними кадрами, здатними до ефективного управління освітнім процесом і сприянню успішній соціалізації дітей дошкільного віку. Тому перед педагогічною освітою стоїть важливе завдання: сформулювати у майбутніх педагогів дошкільної освіти особистісно та професійно значимі компетентності, що визначають їх професійну готовність до роботи з дітьми дошкільного віку у східноєвропейських країнах.

Мета статті – проаналізувати нормативно-правове забезпечення підготовки майбутніх вихователів дитячих дошкільних установ у країнах Східної Європи.

Виклад основного матеріалу. Модернізація системи вищої освіти України обумовлена євроінтеграційними процесами, що відбуваються в країнах-учасниках Болонської декларації. Вони ґрунтуються на спільних вимогах, критеріях і стандартах національних систем вищої освіти та спрямовані на підвищення їх конкурентоспроможності, на забезпечення мобільності студентів, викладачів і науковців. Запровадження у вітчизняну систему вищої освіти Європейської кредитно-трансферної системи вимагає формування нових навчальних програм, удосконалення методики викладання, посилення самостійної роботи студентів, упровадження сучасних інформаційних технологій навчання, зміни контролю й оцінки якості засвоєння студентами знань, умінь і навичок.

Для світової освіти характерні важливі тенденції, які особливо яскраво проявляються з початку XXI століття:

– перша тенденція – це загальна орієнтація більшості країн на перехід від елітної освіти до високоякісної освіти для всіх;

– друга тенденція полягає у поглибленні міждержавного співробітництва в галузі освіти. Активнішу роль розвитку цього процесу залежить від потенціалу національної системи освіти та від рівних умов;

– третя тенденція передбачає істотне збільшення у світовій освіті гуманітарної складової в цілому, а також за рахунок уведення нових орієнтованих на людину наукових і навчальних дисциплін: політології, психології, соціології, культурології, екології, ергономіки, економіки.

Ще однією важливою тенденцією у розвитку світової освіти є значне поширення нововведень за умови збереження національних традицій і національної ідентичності країн і регіонів, що склалися в них [1, с. 132].

Зауважимо, що у країнах Східної Європи сформувалися різні підходи до розробки стандартів усіх рівнів і секторів освіти. Як зазначає Т. М. Десятов, стандарти освіти різних рівнів устанавлюються органами державної влади (національними та регіональними) і зацікавленими приватними чи державними структурами (професійними асоціаціями, галузевими організаціями) [4, с. 207].

Розрізняють два типи стандартів. Перший тип описує вихідні показники чи процеси, які повинні виконуватися при здійсненні діяльності в галузі освіти, він може використовуватися для сертифікації й акредитації провайдерів. Другий тип стандартів регулює досягнення необхідного рівня діяльності, що переважно виражається в засвоєнні мінімальних компетенцій [5, с. 9].

Такі стандарти мають певні переваги та недоліки. Переваги полягають у тому, що вони розробляються за участю соціальних партнерів, що дає можливість визначити всі суб'єкти освітньої системи; забезпечують чітке планування й організацію освітнього процесу. Недоліки визначаються тим, що існує складність виміру кінцевих результатів здійснення моніторингу, відсутня гнучкість, а також наявні розбіжності між загальнодержавними та регіональними стандартами.

В окремих країнах Східної Європи (Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Чехія) використовується сукупність заходів щодо забезпечення належної якості стандартів, серед яких: переорієнтація стандартів на результати та рівень навченості кожного учня або студента; впровадження процедури самооцінки навчальних закладів як фактору орієнтації на результат; залучення громадянськості, соціальних партнерів і роботодавців до розробки стандартів навчання; комплексне надання інформації про оволодіння в процесі навчання компетенціями; розробка гнучких модульних програм навчання; розширення співробітництва з роботодавцями та регіональними інституціями для адекватного обліку потреб регіонального розвитку [5, с. 221-224].

Характерною особливістю розробки стандартів у навчальних закладах багатьох країн Східної Європи (Польща, Румунія, Болгарія, Словаччина) є те, що Державний стандарт передбачає спільну підготовку фахівців початкової та дошкільної освіти та містить інваріантну та варіативні складові, окреслює освітні галузі (напрями підготовки, спеціалізацію), розподіл годин між ними, визначає гранично допустиме навчальне навантаження та загальну кількість навчальних кредитів.

Інваріантна складова визначається на державному рівні та є спільною для всіх навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців для дошкільної та початкової освіти. Вона охоплює відповідну кількість освітніх галузей, що визначається конкретними міністерствами цих країн. Їх зміст

формується на засадах науковості та системності знань, їх практичної спрямованості, цінності для соціального становлення особистості, гуманізації та демократизації дошкільної та початкової освіти.

Відповідно до національних концепцій розвитку освіти, основними напрямками оновлення змісту педагогічної освіти в цих країнах є: особистісна орієнтація системи освіти, пріоритет загальнолюдських і національних цінностей, забезпечення якості освіти на основі новітніх досягнень науки, культури та соціальної практики. Особлива увага приділяється практичній і теоретичній складовим навчальної діяльності. У державних вимогах цих країн до рівня професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти – зростання вміння здобувати інформацію з різних джерел, засвоювати, поповнювати й оцінювати її, застосування різних способів пізнавальної та творчої діяльності, використання методів компаративістики. Між ступенями підготовки фахівців дошкільної освіти забезпечується наступність і перспективність змісту та вимог щодо його засвоєння студентами [8].

Процедура розробки стандартів педагогічної освіти є досить традиційною: національні міністерства освіти формулюють пропозиції з розробки – консультативні групи (за участю дослідників, роботодавців й інших категорій соціальних партнерів) розробляють проект стандарту – суб'єкти педагогічної освіти обговорюють проект стандарту – уповноважений орган затверджує стандарт (у багатьох країнах – це національний парламент). Державний стандарт педагогічної освіти – це державні вимоги до змісту підготовки фахівців у галузі дошкільної та початкової освіти, рівня професійної кваліфікації, основних обов'язкових засобів навчання й освітнього рівня вступників до зазначених навчальних закладів. У процесах стандартизації педагогічної освіти в країнах Східної Європи можна виділити дві найбільш загальні тенденції, а саме:

- перехід до стандартів, заснованих на результатах;
- системний опис кваліфікацій у термінах компетенцій.

Одночасно вчені, практики та роботодавці беруть активну участь у дискусії щодо оптимального рівня стандартизації [9].

Східноєвропейські країни удосконалюють свої стандарти відповідно до вимог, що ґрунтуються на ряді загальних принципів, провідним з яких є зв'язок із ринком праці, оскільки за своєю суттю стандарти професійної та вищої освіти, поєднуючи мету освіти та зайнятості, перебувають на перехресті системи освіти та ринку праці. Це означає, що стандарти освіти повинні базуватися на аналізі ринку праці, прогнозі потреб цього ринку.

У країнах Європейського Союзу проблемами дослідження та прогнозування ринку праці займаються як урядові структури, академічні дослідні інститути, тристоронні/двосторонні структури соціального партнерства чи організації роботодавців, так і структури системи професійної освіти. Так, у Латвійській і Литовській Республіках, у Республіці Естонія цими питаннями займаються Федеральний інститут професійної освіти та Інститут ринку праці та професійних досліджень при тристоронньому Федеральному інституті зайнятості, а також різні регіональні та галузеві структури. У Республіці Польща макроекономічні прогнози здійснює Об'єднане міжнародне бюро з економічних перспектив, а на регіональному та галузевому рівнях відповідна робота проводиться «обсерваторіями/спостережними комітетами». У Чеській Республіці,

Республіках Угорщині та Словаччині цими питаннями займаються як урядові структури, так і організація роботодавців [9].

Аналіз програм підготовки педагогічних кадрів для системи дошкільної освіти в окремих країнах Східної Європи дає можливість визначити специфіку підготовки педагогічних кадрів, враховуючи економічні, освітні, культурно-організаційні й інші показники розвитку держави.

Сучасна педагогічна освіта Румунії, зокрема, освіта дошкільних педагогів, перебуває у стані реформування та модернізації, що пов'язано з активним входженням Румунії у європейський освітній простір. Із цією метою у країні активно створюються інститути підготовки майбутніх учителів початкових класів і дошкільних дитячих установ відповідно до європейської практики та вимог Болонського процесу. Реформа зумовлена необхідністю збільшити ефективність навчання та виховання підростаючого покоління, і, відповідно, підвищити продуктивність педагогічної освіти.

Тривалий час румунська система підготовки педагогів для дошкільних установ і початкової школи здійснювалася у вищих школах педагогіки, які пізніше отримали назву «нормальні школи». Як і в більшості вищих навчальних закладів країн колишнього соціалістичного блоку, курс навчання тривав 5 років [6].

Модернізація системи педагогічної освіти в Румунії почалася в 1990 р., коли в Європі набуло поширення прагнення до професіоналізації педагогічних кадрів і підвищення їх соціального статусу. До кінця століття вищі школи педагогіки та нормальні школи були скасовані, а натомість були створені професійні навчальні заклади, так звані Академічні коледжі інституторів. Основна мета таких закладів – підготовка педагогів початкової школи та дошкільних установ у межах короткотривалої системи вищої освіти [6]. Інституторами в Румунії називають і випускників таких педагогічних установ.

У академічному коледжі студенти, які навчалися раніше у вищій школі педагогіки або нормальній школі, отримували диплом інститутора через два роки навчання. Термін навчання для випускників інших вищих навчальних закладів був розрахований на три роки. Проте, на цьому зміні структури підготовки дошкільних педагогів не завершилися, і в 2001 році їх освіта знову увійшла до компетенції вищих шкіл педагогіки та нормальних шкіл. З того часу підготовка педагогів елементарної школи на початковому ступені здійснювалася вже двома інституційними структурами та на двох рівнях: вищими школами педагогіки та нормальними школами (тобто на рівні вищого навчального закладу), а також академічними коледжами інституторів (університетський рівень).

Після зміни суспільно-політичної ситуації в державі у педагогічній пресі Румунії все частіше почали вестися розмови про те, наскільки система підготовки педагогів початкової школи та дошкільних установ відповідає новим цілям, завданням, принципам національної та європейської освітніх систем.

Потреба у функціональній і структурній реалізації вимог Болонського процесу у вищій педагогічній освіті Румунії визначила подальшу трансформацію: на початку 2005/2006 навчального року були скасовані академічні коледжі інституторів і структури кафедр дошкільної та початкової шкільної педагогіки.

Кафедри дошкільної та початкової шкільної педагогіки почали створюватися тільки у тих університетах, де є факультети психології та педагогіки.

Вони здійснюють підготовку за програмами трьох європейських циклів: цикл I триває 3 роки, цикл II – ще два роки і цикл III – наступні 3 роки (два останні цикли дозволяють продовжувати освіту на рівнях бакалаврату та магістратури). Навчання має подвійну спеціалізацію (дошкільні установи та початкова школа).

Функціонування кафедр педагогічної освіти у вузах безпосередньо пов'язане з тенденціями поточного реформування елементарної та початкової шкільної освіти в Румунії. Відповідно до неї, дані галузі освітньої системи також піддані структурним змінам і тепер відповідають новим циклам навчання, цілі підготовки та подальшого підвищення кваліфікації педагогів переглянуті, конкретизовано завдання їх утворення, удосконалено навчальні плани та програми.

Так, зокрема, підготовка майбутніх педагогів-дошкільників у вищих навчальних закладах ґрунтується на засадах неперервності. Міністерством освіти та науки, зокрема, відділом у галузі наукових досліджень дошкільної освіти розроблено низку проектів і документів, що стосуються реалізації Програми Реформ педагогічної освіти. Реформа педагогічної освіти передбачає [10]:

- необхідність базової освіти та створення умов для забезпечення неперервного процесу формування педагогічних кадрів і менеджерів у системі дошкільної освіти через мережу вищих навчальних закладів: коледжі, педагогічні та спеціалізовані відділи формування педагогічного персоналу університетів (Румунія, Закон про освіту № 84/1995);

- постійне навчання працівників освіти, які задіяні в організації освітнього процесу підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти, але потребують спеціальної підготовки саме у контексті надання послуг інструкторів місцевих і регіональних керівників у сфері дошкільної освіти;

- розробка модулів безперервної професійної підготовки викладацьких кадрів дошкільної освіти, які повинні забезпечити тривалий інтенсивний процес підготовки фахівців у даній галузі;

- добір і апробація основних і допоміжних матеріалів курсу «Формування людських ресурсів», який займається проблемами дошкільного виховання; реєстрація наукових здобутків у цій галузі за допомогою інформаційних ресурсів, а також використання схожого досвіду інших країн;

- організація постійно діючих курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників дошкільної освіти з метою вивчення поточних і перспективних нововведень у галузі дошкільної освіти, забезпечення рівних можливостей доступу до освіти; реалізація принципу «освіта для всіх».

Зауважимо, що вивчаючи особливості освіти дошкільних педагогів у зарубіжних країнах, ми не намагасмося виявити елементи відповідних систем, що вимагають запозичення у вітчизняній практиці. Наше дослідження не можна назвати компаративним, а тому його завдання та методи не дозволяють робити такі висновки. У своїй роботі ми звернулися до питань організації освіти педагогів дошкільної сфери виключно з метою висвітлення західного досвіду та порівняння тенденцій розвитку вітчизняної та зарубіжних систем підготовки вихователів. Проте, аналіз ситуації з освітою вихователів у Румунії приводить до висновку, що бездумне копіювання елементів такого досвіду не завжди є позитивним для нашої держави. Очевидно, що реструктуризація системи освіти педагогів для початкових шкіл і дошкільних установ і наслідки її модернізації відповідно до вимог ЄС вивчені вкрай мало в самій Румунії і,

тим більше, в педагогіці інших країн. Зрозуміло також, що вдосконалення вузівської підготовки сприяє професіоналізації педагогічних кадрів.

Заслуговує на увагу досвід підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти й у Республіці Польща. Суспільно-політичні зміни, які відбулися в Польщі продовж останніх років, зіграли величезну роль у реформуванні й оновленні її освітньої системи. Цивілізаційний успіх спонукав потребу реформації системи освіти та максимальне наближення її до обов'язкових вимог Європейського Союзу. Ці зміни також вплинули і на вищу педагогічну освіту Польщі.

Перше Розпорядження Міністра науки та вищої освіти Польщі від 17 січня 2012 року визначає стандарти освіти в межах підготовки майбутніх учителів (Законодавчий вісник 2012 року, поз. 131) і стандарти педагогічної освіти (Законодавчий вісник № 207, поз. 2110). Це розпорядження встановлює такі Правила:

- вплив освіти на формування основи методологічних знань, що охоплює: надання базових психолого-педагогічних знань, беручи до уваги і підготовку до роботи з учнями з особливими освітніми потребами; підготовку майбутніх фахівців до застосування інформаційних технологій; належний рівень володіння знаннями іноземної мови;

- збільшення тривалості наукового дослідження та часу навчання в аспірантурі;

- обсяг і організація практичної підготовки на всіх етапах навчання.

Відповідно до останніх змін, внесених Польським законодавством до Закону про вищу освіту, було прийняте рішення про обов'язкове професійне навчання майбутніх педагогів за принципом модульної побудови педагогічної освіти. Це означає, що реалізація професійної підготовки майбутніх педагогів буде здійснюватися через перший і другий ступені й аспірантуру: що підготовка майбутніх педагогів для системи дошкільної освіти й учителів середніх шкіл відбуватиметься в обох напрямках водночас, причому, майбутні фахівці отримають можливість оволодіння двома спеціалізаціями: вихователів дошкільного закладу й учитель школи. Це зумовлено однією з тенденцій розвитку європейського освітнього простору – диверсифікацією змісту та необхідністю забезпечення ступеневої практичної підготовки вихованців [7].

Потрібно зазначити, що відповідно зі ст. Пункту 9, 2 Закону від 26 січня 1982 року – Master Data – поняття «вчитель» доцільно використовувати як для учителів шкіл, так і для вихователів та інших педагогічних працівників (Статут учителів Республіки Польща).

Вища професійна освіта майбутніх педагогів здійснюється на факультеті педагогіки (найбільш поширений тип факультетів, які забезпечують підготовку майбутніх працівників дошкільної освіти) продовж 5 років (10 семестрів). Загальна кількість навчальних годин – 3200, при цьому 1425 годин становить обов'язковий стандарт навчання. Професійне навчання охоплює 3 роки (6 семестрів). Загальна кількість навчальних годин – 2200, при цьому 1245 годин є часткою обов'язкового стандарту навчання [11].

Заслуговує на увагу значна кількість годин практичної підготовки, якими студент повинен оволодіти у процесі навчання. Так, зокрема, студент повинен пройти практику, відповідну обраній спеціалізації та спеціальності обсягом не менше 210 годин (повна вища освіта в сфері двох спеціалізацій), 150 годин у процесі цілісної ступеневої вищої освіти у сфері однієї спеціалізації, 180 годин у системі вищої професійної освіти, 45 годин для додаткової

вищої освіти в сфері двох спеціалізацій і не менше 30 годин для докваліфікації вищої освіти у сфері однієї спеціалізації.

Мета та завдання педагогічних практик:

1) ознайомлення з організацією роботи різних типів шкіл і дошкільних майданчиків, особливо тих, де випускники можуть знайти роботу;

2) отримання навичок планування, проведення та документування занять;

3) отримання навичок перегляду занять і їх документування;

4) отримання навичок аналізу роботи вчителя й учня, педагога та вихованців під час спільного спостереження за практикою керівників практики та студентів;

5) отримання навичок роботи й оцінки її ефективності, а також ефективності роботи учнів і вихованців.

Педагогічна практика організовується на базі різних типів шкіл і дитячих майданчиків, а обов'язково тих, для роботи в яких випускник отримує кваліфікацію, що сприяє реалізації принципу ступеневості та наступності професійної педагогічної підготовки.

Під час практики студент може виконувати такі види робіт: відвідування шкіл і дитячих майданчиків, перегляд занять, допомога вчителю, який проводить заняття, планування та бесіда про заняття, що проводяться індивідуально та іншими колегами (вчителі, студенти).

У процесі отримання вищої професійної освіти та повної вищої освіти заняття, що проводяться студентом, повинні охоплювати не менше 30% часу, передбаченого програмою навчання для педагогічної практики. Не менше 40% практики повинно бути виконано за останній рік учительської освіти.

Під час педагогічної практики не менше 30 годин занять має бути реалізовано у зв'язку з появою нововведень у галузі психології та педагогіки.

У програмі вивчення предметів циклу психології, педагогіки та дидактики потрібно виділити час на підготовку студентів до проходження практики, а також на її обговорення.

Висновки і пропозиції. Отже, педагогічний потенціал зарубіжних систем професійної підготовки фахівців дошкільних установ полягає в прагненні до професіоналізації педагогічних кадрів і підвищення їх соціального статусу, зростанні вимог до професійної підготовки, компетентності та конкурентоспроможності фахівців дошкільної освіти. Перенесення професійної підготовки фахівців дошкільних установ у галузь вищої освіти, відкритий доступ до працевлаштування в загальноосвітній школі як вихователів молодших класів, індивідуалізація навчання, врахування індивідуальних особливостей студентів у процесі професійної підготовки, академізація підготовки вихователів – ось певні напрямки регулювання процесу професійної підготовки фахівців дошкільної освіти у сучасному європейському просторі.

Таким чином, аналіз нормативно-правових документів, які регулюють процес фахової підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, дає можливість стверджувати про наявність як спільних, так і відмінних рис організації навчального процесу в різних типах вищих навчальних закладів країн Східної Європи. Отриманий досвід доцільно перенести у вітчизняну площину діяльності вищих навчальних закладів, які забезпечують підготовку фахівців у галузі дошкільної освіти, про що буде йти мова у наших подальших дослідженнях.

Список літератури:

1. Бордовская Н. В. Педагогика / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб.: Питер, 2000. – 304 с.
2. Иванова Т. Е. Компетентностная составляющая в профессиональной подготовке специалистов дошкольного образования [Электронный ресурс] / Т. Е. Иванова. – Режим доступа: <http://www.jurnal.org/articles/2008/red17.html> – Название с экрана.
3. Комплексне дослідження стану системи дошкільної освіти України: Аналітичний звіт за результати дослідження / Горський А. С., Буданова О. Б., Барматова І. В., Овчар О. В. – Київ, 2013. – 115 с.
4. Десятов Т. М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття): Монографія / За ред. Н. Г. Нічкало – К.: Видавництво «АртЕк», 2005. – 472 с.
5. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: монографія / авт. кол.: Н. М. Авшенюк, В. О. Кудіч, О. І. Огієнко та ін.. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 232 с.
6. Potolea D., Ciolan L. Teacher Education Reform in Romania: A Stage of Transition // Institutional Approaches to Teacher Education within Higher Education in Europe: Current Models and New Developments. – Bucharest: UNESCO-CEPES, 2003. – 123 p.
7. Rozporządzenie Ministra <http://www.nauka.gov.pl/szkolnictwo-wyzsze/sprawy-miedzynarodowe/proces-bolonski/>
8. Левовицький Т. Професійна підготовка і праця вчителів / Тадеуш Левовицький; пер. з пол. А. Івашко; наук. ред. С. Сисоєва; техн. ред. І. Соколова; НАПН України, Пол.-укр. культ. т-во м. Маріуполя (Україна). – К.; Маріуполь: Рената, 2011. – 118 с.
9. Gramberger Marc (1997), Die Öffentlichkeitsarbeit der Europäischen Kommission 1952-1996: PR zur Legitimation von Integration? Opladen: Leske + Budrich.; Meyer, Christoph O. (2002), Europäische Öffentlichkeit als Kontrollsphäre: Die Europäische Kommission, die Medien und politische Verantwortung, Berlin: Vistas.
10. Сапожников С. В. Порівняльний аналіз етапів розвитку вищої педагогічної освіти в Україні та країнах Чорноморського регіону / С. В. Сапожников // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Проблемы педагогики средней и высшей школы». – Том 26 (65). – 2013 г. – № 1. – С. 69-99.
11. Залялова А. Г. Региональная модель подготовки педагогических кадров в условиях образовательного кластера / Анфиса Григорьевна Залялова: диссер. на соиск. уч. степ. канд. пед. наук. ... спец. 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования – Казань, 2010. – 216 с.

Олийник М.І.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНАХ ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ (НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА НОРМАТИВНЫХ ДОКУМЕНТОВ)

Аннотация

Статья посвящена проблеме профессиональной подготовки специалистов дошкольного образования в контексте вхождения Украины в европейское образовательное пространство. Основываясь на анализе нормативных документов, регулирующих деятельность образовательных систем Румынии и Польши, сделан вывод об основных аспектах и особенностях подготовки специалистов дошкольного образования в Восточной Европе и их значение для совершенствования системы дошкольного образования в Украине.

Ключевые слова: дошкольное образование, профессиональная подготовка, педагогическая компетентность, европейское образовательное пространство, государственный стандарт образования, учебная программа, практическая подготовка.

Oliynyk M.I.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

REGULATION OF TRAINING FUTURE SPECIALISTS PRESCHOOL EDUCATION IN EASTERN EUROPE (BASED ON ANALYSIS OF REGULATIONS)

Summary

The article devoted to the professional training of preschool education in the context of Ukraine into the European educational space. Based on the analysis of regulations governing the activities of educational systems in Romania and Poland, concluded the main aspects and peculiarities of preparation of experts of preschool education in Eastern Europe and their importance to the improvement of early childhood education in Ukraine.

Keywords: preschool education, professional training, pedagogical competence, European educational space, state educational standards, curriculum, practical training.

УДК 5161-057.875:37.032

ФОРМУВАННЯ «ЛІДЕРСТВА» ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Ткачук О.Г.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Проблема лідерства є сьогодні однією з найбільш актуальних і одночасно складних проблем формування компетентних фахівців. Нове століття вимагає нової компетентності, тому в даній роботі досліджено один з важливих аспектів професійної підготовки майбутніх лікарів – формування «лідерства» у вищому медичному навчальному закладі. Визначено стан розуміння студентами сутності поняття «лідерство», проведено діагностику стану формування лідерських якостей у майбутніх лікарів.

Ключові слова: вища освіта, лідерство, лідерські якості, медична освіта, професійна компетентність, професійно значущі якості майбутнього фахівця.

Постановка проблеми і її актуальність. Українське суспільство нині переживає часи кардинальних змін у галузі вищої освіти, які зумовлюють суттєві зміни у підготовці майбутнього фахівця, зокрема – лікаря. Тому головним завданням вищої освіти стало створення сприятливих умов для творчого розвитку особистості студента для його самореалізації в сучасному суспільстві. Один із шляхів виконання цього завдання є становлення особистості – лідера у контексті формування професійної компетентності майбутнього фахівця.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі.

Проблемі формування «лідерства» у сучасних фахівців науковці надають все більшого значення. Про це у своїх наукових працях наголошують С. Калаш-

нікова [2], Я. Кульбашна [3], О. Ткачук [8], І. Гордещька, В. Горбачев, Н. Клопов [9], І. Ібрагімова [4], Мараховська Н.В. [5], Сергеева Л.М. [7], та багато ін.

Згідно з Оксфордським словарем [10] термін «лідер» (від англ. leader – той, хто веде, перший, що йде попереду, організатор групи, який регулює відносини в середині групи, авторитет, тобто користується визнанням у групі), виникло в XVII столітті і використовувалось для визначення авторитетного члена громадської організації, вплив якого мав велике значення на рішення в різноманітних ситуаціях і процесах.

В новому тлумачному словнику української мови, «лідер» [6] – 1. той, хто стоїть на чолі певної організації, керівник, провідник, ватажок, поводитир;